

DE SCHAAR VAN DE TSAAR

LESBRIEF

Inleidend voor de leerkracht

Weldra kom je met de leerlingen kijken naar de voorstelling **De schaar van de Tsaar**. Het is belangrijk dat je de kinderen voorbereidt op wat komen gaat, maar vooral om hen al een beetje mee in de sfeer te nemen van de voorstelling.

Je moet voor de inleiding geen vol lesuur uittrekken. De korte inleidende opdrachten zorgen ervoor dat de leerlingen al geprikkeld worden en open staan voor wat komen gaat. Zo vergroot je de nieuwsgierigheid en de betrokkenheid tijdens het kijken.

Zoals je hieronder zal lezen, gaat de voorstelling ondermeer over regels, de inwisselbaarheid en dus de absurditeit ervan, alsook over hoe we reageren op de ander die soms onze vertrouwde regels en gewoonten aan het wankelen brengt.

Ook al doe je maar kort even een inleiding, je kan hen al even meenemen in een 'beetje' absurditeit van onze wereld vol regels.

Vertel de leerlingen niet de hele korte inhoud, die mogen ze natuurlijk zelf ontdekken tijdens de voorstelling. We geven de inhoud aan jou als leerkracht louter informatief al mee.

De voorstelling

Credits

Van en met	Sofie Van den Bossche, Tom Van der Velde, Saskia Verstiggel en Lobke Leirens
Tekst en regie	Freek Mariën
Decor en lichtontwerp	Timme Afschrift
Coaching	Johan Knuts
Kostuum	Niké Moens
Muziek	Ruben Nachtergaele
Dramaturgie	Ruth Mariën
Techniek	Bram Waelkens
Educatieve omkadering	Jelle De Grauwe, Reineke Van Hooreweghe
Zakelijke ondersteuning	DRIFT

Met dank aan Larf, kc De Werf, Vooruit, Destelheide Met steun van de Vlaamse Overheid, Vlaams Fonds voor de Letteren, Krokusfestival, Villanella, CC Mechelen, De Warande

→ Korte inhoud

In een verlaten kamer leven drie mensen. Afwisselend spelen zij de papa, de mama en het kind. Van een wereld buiten de kamer hebben ze geen weet. Enkel via een buis komen voorwerpen van ‘buiten’ naar ‘binnen’. Ze doen wat ze willen, hoe ze denken dat het moet. Ze hebben hun eigen regels en gewoontes. Dan komt de Tsaar binnen via de buis, met andere regels en gewoontes. En een schaar.

↗ Freek Mariën:
“Elke regel die een kind wordt opgelegd is een verzonnen grens, die evengoed ergens anders zou kunnen liggen. Door een nieuwe mini-maatschappij op scène te bouwen (zoals ook elk gezin er één is) tonen we de absurditeit van regels. Volwassenen zullen in die regels de absurditeit van sommige maatschappelijke vanzelfsprekendheden herkennen. Kinderen en volwassenen zullen achteraf de zaal verlaten en de wereld weer zien als wat ze is: ook maar een verhaal, ook fictie.”

→ Educatieve omkadering door STAU

STAU is een collectief van ver-denkers. Ze maken voorstellingen, installaties en onderzoeken nieuwe verbeeldingsvormen. De makers geloven dat je de wereld rond een voorstelling ook kan vormgeven samen met je publiek. Het gaat STAU er niet zozeer om handvaten aan te bieden om een voorstelling beter te begrijpen, maar om met je klas/gezin de inhoud zelf vorm te geven, al spelend, dromend of bouwend buiten de muren van de theaterzaal heen.

Voor de voorstelling in de klas

- **ik ben de papa**
ik ben de mama
en ik ben het kind

Toon de kinderen het affichebeeld en laat hen opnoemen wat ze allemaal zien.
Waarover zou volgens hen de voorstelling kunnen gaan?

Laat iemand uit de klas de drie figuren op het bord tekenen.
Wie zouden deze drie figuren kunnen zijn?

Laat de kinderen op het bord bij elk van de figuren schrijven wie ze denken dat ze zouden kunnen zijn.

- **wie is hier de baas?**
de baas van wat?
van de kamer

Schrijf zelf boven de figuren de titel van de voorstelling: De Schaar van de Tsaar.

Belangrijk hier is om het woord 'tsaar' te duiden. Dat is immers een onbekend begrip voor de kinderen. Dit laten we je graag 'spelen'.

Laat de kinderen eerst even denken wat het woord zou kunnen betekenen.

Waar lijkt het woord op?

Stel de volgende vragen:

- Kan je er op staan?
- Kan je er je neus mee snuiten?
- Is het een mens?
- Is een tsaar groot?
- Is een tsaar luid?
- Mag een tsaar slapen?
- Is een tsaar streng?
- Heeft een tsaar een schaar?

Voor de leerkracht:

Tsaar verwijst naar de vorstelijke titel die in de geschiedenis toegekend werd aan de heersers van Rusland, maar ook van Bulgarije, Servië,... Een tsaar kan je dus gelijkstellen met een keizer of koning; kortom de 'baas' van dat land.

Geef de kinderen uiteindelijk mee dat een tsaar een soort van baas is in sommige landen, zoals een keizer of een koning.

Ga vervolgens op een stoel staan, verhef je stem een beetje en lees/speel als een tsaar:

➤ **ik ben de juf/meester**
ik ben de baas
ik ben de baas over jullie
over de tafels
over de stoelen
nee jullie zijn de baas over de stoelen
iedereen is baas over zijn eigen stoel
maar ik ben de baas over jullie
over jullie schriften
over jullie haren
de stoelen zijn de baas over de vloer
er moet iemand de baas zijn
de baas van alles
vandaag ben ik de baas
maar misschien is morgen alles anders

Vraag de kinderen of het 'klopt' wat je zonet voorgelezen hebt?
Zijn er dingen die ze vreemd vinden?
Waarmee ze wel en niet akkoord gaan? Waarom?

Ga verder in op het begrip 'de baas' a.h.v. de volgende vragen:

Wie is eigenlijk de baas?
Waar is wie de baas?
Wie is de baas thuis?
Wie is de baas van de juf?
Wie is de baas van de directeur?

Hoe word je een baas?
Hoeveel bazen kunnen er zijn?
Moeten er bazen zijn?
Zijn mensen de baas over de dingen?
En hoe zit het dan met de dingen?
Kunnen die ook de baas zijn?

Neem drie voorwerpen uit de klas.

Welk voorwerp is van deze drie de baas?
Waarom?

↙
Waarvan zijn de kinderen de baas?
Of willen zij de baas zijn?

Elk kind gaat om de beurt op zijn stoel staan en zegt:

"Ik ben de baas van..."

Dat mag van iets/iemand of eender wat zijn...
Want waarover kan je allemaal de baas zijn?

➤ **tik voetje af
niks veranderd
ja
het is wat het is**

Wellicht kwam zonet al aan bod dat bazen bepalen hoe de dingen gaan:
ze bepalen wat mag en wat niet, wat moet en hoe precies, ...
Het begrip 'regels' komt meteen om het hoekje kijken: de baas bepaalt meestal de regels en de gang van zaken die iedereen moet volgen.

Ook in de klas zijn er veel regels.

Eén kind is de nieuwe baas van de klas.

Het kind mag naar buiten gaan, bij het binnenkomen op een stoel gaan staan en een nieuwe regel introduceren!

Laat een aantal kinderen aan bod komen.

Ik ben de baas van de klas en vanaf vandaag...

Wat als de nieuwe baas iemand van buiten de klas is?

De politieagent, de voetbaltrainer, je mama/papa, ... ?

Het kind komt binnen en introduceert nu in de klas een nieuwe regel die past bij het 'personage'.

Zijn het vreemde regels?

Passen ze wel in de klas?

Waarom wel/niet?

Welk van die nieuwe regels zou je in de klas ook echt eens willen invoeren?

➤ **ik dacht
dat ik ook eens de mama kon zijn
wat doet de mama?
de mama geeft de naam
verzorgt het wondje
ga je goed zorgen voor de papa en het kind?**

De drie mensen in de verlaten kamer spelen afwisselend 'de mama', 'de papa' en 'het kind'.
Dat is een 'regel' die ze onderling hebben afgesproken. Bij elke rol horen bepaalde 'taken'.

Wat doet de juf/meester in de klas?

Wat doen de kinderen in de klas?

Schrijf samen het bord vol met allemaal woorden.

Hoe zit dat thuis?

Wat doen papa's?

Laat de kinderen telkens aanvullen in hetzelfde stramien.
Elk kind mag antwoorden, na elkaar.
Probeer het ritmisch te maken.

De papa is een grote man
De papa rijdt het gras af
De papa denkt na
De papa leest de krant
De papa ...

Wat doen mama's?
Wat doen kinderen?

Doe dezelfde oefening.

Zouden jullie ook de papa of mama kunnen zijn?

Zou het leuk zijn om eens te ruilen?

Of om eens te ruilen met de juf/meester in de klas?

Waarom zouden de kinderen wel/niet eens willen wisselen?

Vlak voor de voorstelling

Sta vlak voor je met de kinderen naar de voorstelling vertrekt nog even stil bij de theatercodes. Die omschrijven wat de 'regels' zijn tijdens een theaterbezoek.

Lees daarvoor de onderstaande tekst voor aan de kinderen:

We gaan zo naar het theater

Als het licht in de zaal dooft, begint het

Er zijn stoelen

Daar mag je op zitten

Iedereen zit

anders ziet wie achter je zit niets

Tijdens blijft iedereen zitten

De hele zaal zit vol met kinderen

links van jou

voor jou

naast jou

iedereen denkt er het zijne van

iedereen ziet iets anders

maar iedereen houdt het nog voor zich

anders zijn 200 mensen aan het praten

In het theater kijken we en luisteren we

lachen mag

gniffelen mag

denken mag

niet denken mag ook

onthouden mag ook

Elk woord hoor je maar één keer

alles wat je ziet, zie je maar één keer

Geniet, voor je het weet is het voorbij

en bestaat het alleen nog in je hoofd

De acteurs spelen speciaal voor jullie

het is altijd een beetje anders

dat komt ook door jullie

Als het toneelstuk gedaan is

mogen jullie klappen voor de acteurs

om te laten horen wat jullie ervan vonden

en dan buigen zij voor jullie

Meteen na de voorstelling

Na de voorstelling krijg je voor je klas een pakket mee. Daarin zit voor elke dag van één week een opdrachtenkaart, alsook materiaal dat je daarvoor nodig hebt.

De kaartenreeks begint bij maandag en eindigt bij vrijdag. Maar die dagen kan je uiteraard aanpassen. Het is goed om snel na de voorstelling te beginnen met de opdrachten. Als je op dinsdag naar de voorstelling gaat, kan je woensdag al starten. Voel je dus vrij om de timing aan te passen: de opdrachten van de 'maandagkaart' voer je dan uit op woensdag.

Het pakket bevat actieve opdrachten die aansluiten bij de inhoud van de voorstelling. Op die manier kan de voorstelling nog verder doorwerken in de klas. Zie het als een actieve naverwerking, waarbij jullie al spelende de inhoud zelf verder onderzoeken, ervaren en vormgeven in de eigen klas.

Zo sluiten we aan bij het ervaringskarakter van de muzische vorming. Via deze speelse opdrachten ontdekken ze al doende in eerste instantie hun eigen leefwereld, nl. die van de klas, op het vlak van regels, gewoontes en omgangsvormen.

De opdrachten bevatten een luchtige, speelse en zelfs absurde toon. Enkel dan kan de klas opengebrouwen worden tot een 'nieuwe realiteit', waarin de kinderen breed en creatief kunnen en mogen denken. Op die manier kan de inhoud van de voorstelling vanbinnen uit beleefd worden. **Daarom nodigen we je als leerkracht ook uit om die speelse, absurde toon mee mogelijk te maken in de klas via het introduceren van de figuur van de tsaar.** Zorg mee voor een veilige en vrije sfeer waarin ver-denken mogelijk wordt.

De naverwerking draagt zo ook bij tot de ontwikkeling van het creatief denken van de kinderen, als belangrijk onderdeel van hun muzische ontwikkeling. Creativiteit, fantasie en verbeelding staan centraal en worden gekoppeld aan maatschappelijke thema's. Al doende staan de kinderen stil bij het wat en waarom van regels, gewoontes en omgangsvormen. En ervaren ze hoe het is om geconfronteerd te worden met regels, gewoontes en omgangsvormen die worden opgelegd en afwijken van wat ze 'gewoon' zijn. Er ontstaat een boeiende confrontatie tussen 'hoe het is' en 'hoe het ook zou kunnen zijn' en ze ontdekken wat dit teweeg kan brengen. De opdrachten sluiten hierdoor ook aan bij heel wat doelstellingen uit de leergebiedoverschrijdende eindtermen 'sociale vaardigheden' en het leergebied 'mens en maatschappij'.

Hanteer de actieve opdrachten, de ervaringen van de kinderen en hun spontane reacties uiteraard ook als aanknopingspunten om te reflecteren. Naargelang de leeftijd van de klas kan deze reflectie al dan niet uitgebreider en diepgaander zijn. Vertrek vanuit hoe zij de opdrachten ervaren hebben en welke reacties/vragen deze bij hen hebben losgemaakt.

Indien je het nodig vindt, kan je ook nog eerst een kort klasgesprek voeren met de leerlingen over de voorstelling. Ze hebben immers heel wat gezien, gedacht, gevoeld, ... en dat willen ze graag delen. Mogelijks zitten ze ook nog met een heleboel vragen. Dan kan je als leerkracht de inhoud nog verder mee duiden.

Belangrijk is dat iedereen aan het woord mag komen.
Maak ook duidelijk dat er geen juiste of foute antwoorden zijn.

Volgende vragen kunnen helpen.

Maar hou het kort. Kies de vragen uit die jij belangrijk vindt om te bespreken.
Ga vooral met de actieve opdrachten aan de slag!

- ° Wat heb je gezien?
  - ° Wat gebeurde er?
- ° Hoe zag de kamer van de mama, de papa en het kind er uit?
  - ° Wat kwam er uit de buis? Wat gebeurde er met die voorwerpen?
- ° Gedroegen de mama, de papa en het kind zich zoals jouw mama, papa en jezelf?
Wat deden ze zoal in de kamer? Deden ze soms vreemde, gekke, bizarre dingen?
  - ° Zagen ze er uit als een 'echte' mama, papa en kind?
- ° Wat gebeurde er toen de Tsaar via de buis in de kamer binnen kwam?
  - ° Waren de mama, de papa en het kind blij dat de Tsaar er was? En was de Tsaar blij dat hij bij de mama, de papa en het kind terecht kwam? Waren ze vriendelijk voor elkaar?
- ° Waar kwam de Tsaar volgens jou vandaan?
  - ° Stel dat je via de buis uit de kamer zou kunnen kruipen, waar zou je dan terecht komen?
- ° Zou jij het leuk vinden als de Tsaar in jouw kamer zou komen en leven? Waarom wel/niet?
  - ° Waarom hielden de papa en het kind?
- ° Hoe eindigde de voorstelling? Vond je dat een goed einde?
Of zou jij het verhaal anders laten eindigen?
  - ° Welk moment in de hele voorstelling zal je nooit vergeten? Waarom?
- ° Welk moment vond je het vreemdst, moeilijkst, grappigst, spannendst, ...?
  - ° Wat begreep je niet?

Reacties over de voorstelling mogen steeds gemaild worden naar info@hetkwartier.be

Reacties over de lesbrief en/of het lespakket, alsook beeldmateriaal (foto's, filmpjes) van kinderen in actie mogen steeds gemaild worden naar collectief.stau@gmail.com

Uitwerking educatief materiaal: Reineke Van Hooreweghe/Jelle De Grauwe
Vormgeving educatief materiaal: Sarah Poesen

STAU vzw
collectief.stau@gmail.com
www.collectiefstau.com
www.facebook.com/collectiefstau

